

8

augustus

9

september 2022

DOOPS GEZIND HAARLEM

nú te zien in
Fotogalerie De Gang
Alex Blanco (pp. 7-10)

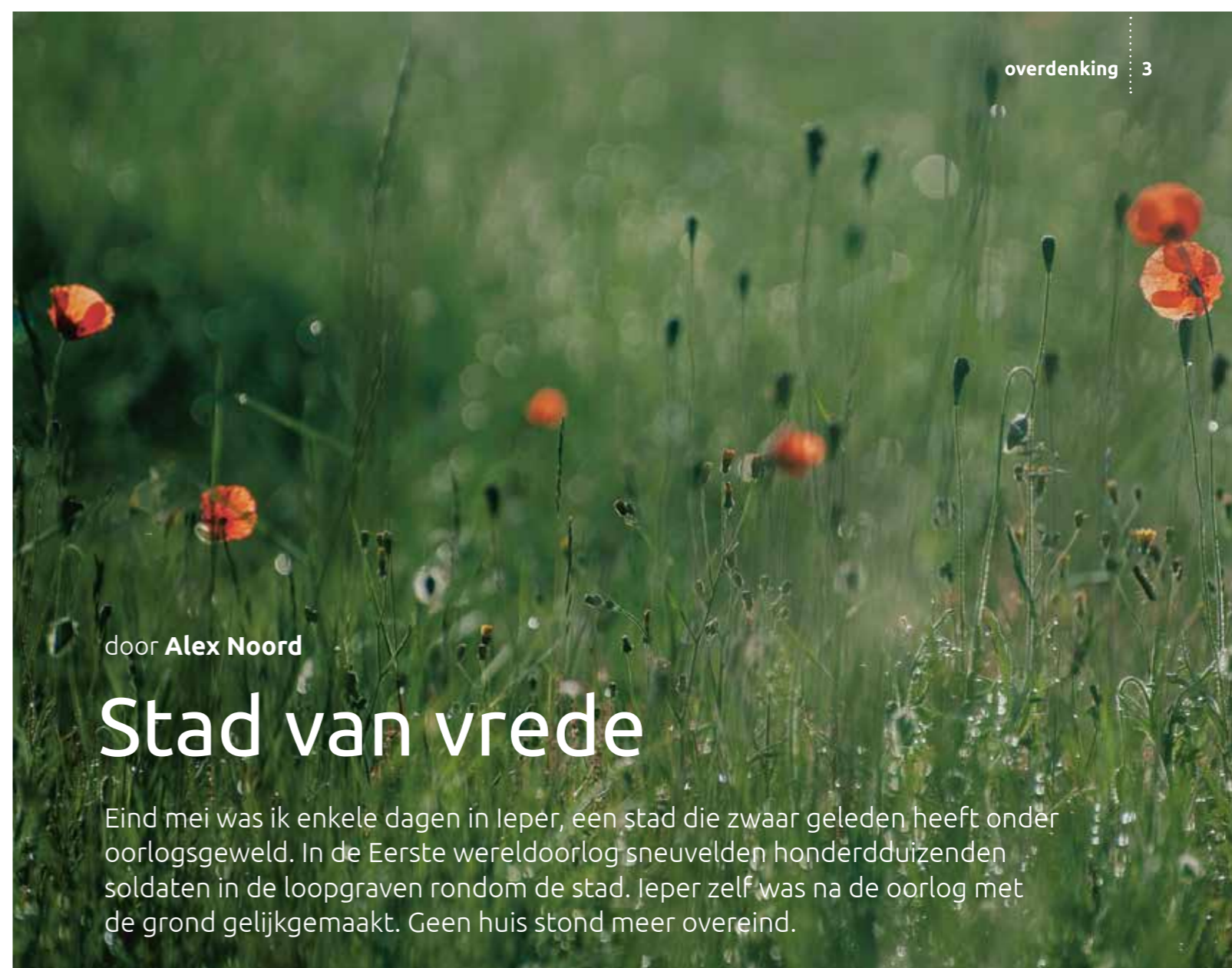
van de redactie

In dit nummer besteden we veel aandacht aan de **Vredesweek** die loopt van **17 t/m 25 september**. Het thema is dit jaar 'generatie vrede'. Doopsgezind Haarlem gaat hier de hele week aandacht aan besteden. Er wordt intensief samengewerkt met diverse kerken in Haarlem en met de Anthonius Gemeenschap, een actieve vrijwilligersorganisatie die op verschillende manieren zorgdraagt voor kwetsbare mensen in Haarlem en werkt aan de droom van vrede.

We zijn ongelooflijk blij dat Annelies & Harcourt Klinefelter, voormalig perschef van Martin Luther King jr. bij ons komen om een inleiding te verzorgen bij de film Selma. Ook verwachten we Paul Haenen als dominee Gremdaat, er komt een vredeslunch met Daniël Serrano en nog veel meer. Elders in dit nummer tref je alvast een deel van het programma aan.

Er is meer dan de Vredesweek. In Fotogalerie De Gang is momenteel een tentoonstelling van het werk van de Oekraïense Alex Blanco, we besteden aandacht aan de Open Monumenten Dagen en er is weer een mooi artikel over groen & duurzaam. Dit keer over wonen. Het zomerfestijn is in volle gang. Graag opgeven.

We houden je op de hoogte via weekbericht, doopsgezindhaarlem.nl en facebook. Het weekbericht ontvangen kan via communicatie@doopsgezindhaarlem.nl. Per post kan ook: 023 532 18 83.

door **Alex Noord**

Stad van vrede

Eind mei was ik enkele dagen in Ieper, een stad die zwaar geleden heeft onder oorlogsgeweld. In de Eerste wereldoorlog sneuvelden honderdduizenden soldaten in de loopgraven rondom de stad. Ieper zelf was na de oorlog met de grond gelijk gemaakt. Geen huis stond meer overeind.

kerkdiensten

zondag 7 augustus
Kleine Vermaning ds. A.G. Hoekema

zondag 14 augustus
Grote Vermaning br. W.N. Grimme

zondag 21 augustus
Kleine Vermaning ds. A.J. Noord

zondag 28 augustus
Grote Vermaning
br. D. Serrano-Bernal preekt 'op beroep', aansluitend ledenvergadering om beroep te bevestigen

aanvang 10.30 uur,
tenzij anders vermeld

zondag 4 september
Kleine Vermaning ds. J. Klanderman

zondag 11 september Startzondag
Grote Vermaning ds. A.J. Noord

zondag 18 september
Grote Vermaning br. D. Serrano-Bernal
Vredeslunch, aanvang 13.00 uur
Kleine Vermaning br. T. Hoogstraten

zondag 25 september Vredesweek
Grote Vermaning ds. A.J. Noord
& ds. S. du Croo de Jongh

zondag 2 oktober
Kleine Vermaning ds. H. Schram

zondag 9 oktober
Grote Vermaning ds. A.J. Noord

adressen
Grote Vermaning
Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem
Kleine Vermaning
Postlaan 16, 2101 VE Heemstede

De diensten zijn ook te volgen via zoom.
Log in: meeting ID: 933 7096 3269
password: 745563. Graag video uitzetten
als je de dienst volgt.

Zie ook doopsgezindhaarlem.nl

Iedere avond om acht uur wordt in Ieper – bij de Menenpoort – de *Last Post* geblazen. Het is traditioneel de laatste groet aan de gesneuvelden. Mijn kamerkoor was uitgenodigd tijdens deze plechtigheid enkele liederen te zingen.

Het was een indrukwekkende gebeurtenis. Honderden mensen kwamen samen en stonden stil onder de Menenpoort. Eerst klonk er nog geroezemoes, later werd het volkomen stil. We zongen ons lied van vrede. *'O war and power, you blind and blur. The torn heart cries out in pain.'* Er was verstilling. Na ons speelde een Noord-Ierse band, geheel in uniform, met groot militair vertoon. Groter kon het contrast niet zijn, tussen de verstilde klanken van ons koor en de marsritmes van de drumband.

Het bezoek aan Ieper maakte veel los. Natuurlijk was er de gezelligheid en het samenzijn en het plezier dat we hadden, en bovenal: de muziek die we maakten. Maar daarnaast werden we aan het denken gezet. Wat betekent het wanneer een oorlog herdacht wordt? Wat doe je dan eigenlijk, en: hoe doe je dat op een goede manier?

Eén van onze gidsen vertelde dat dat ook een vraagstuk voor de inwoners van de stad Ieper is. Zij zien de herdenking onder de Menenpoort onder invloed van Britse bezoekers meer en meer een militair karakter krijgen. Terwijl de stad in feite een stad van vrede wil zijn en wil uitdrukken dat oorlogsgeweld nooit een oplossing biedt.

wat betekent het wanneer een oorlog herdacht wordt?

Zo werden we ook in verwarring gebracht en keken we met andere ogen naar de Menenpoort, dat indrukwekkende monument in de stad, met de namen erop van meer dan 55.000 slachtoffers van een oorlog. Wij vroegen ons af: wie zijn zij? Zijn het slachtoffers? Brachten zij een offer? Waarvoor deden zij dat? Voor welke goede zaak? Zijn het helden of misschien toch martelaren? Eerlijk gezegd kwamen we er niet uit. Wij zongen ons lied van vrede, om niet te vergeten. Het was voor ons de manier om ons de vrede te binnen te brengen. *'But music and singing have been my refuge. And music and singing shall be my light.'* ●

door Anke van der Meer

De stem van Martin Luther King

Een uitwisseling van doopsgezinde jongerenorganisatie Intermento bracht Annelies Koopmans in 1965 vanuit Drachten naar Atlanta om daar als kleuterleidster te werken.

'In Atlanta woonde ik in het Mennonite House dat aan de achterkant grensde aan het kantoor van Martin Luther King.' In dat huis woonde en werkte Harcourt Klinefelter, die zoals zovelen was geraakt door dominee Kings geweldloze acties voor gelijke rechten.

Harcourt: 'Ik hoorde van mijn huisgenoot dat er een nieuw meisje in het Mennonite House was gekomen en dat ze bijna jarig was. We besloten een barbecue voor haar te organiseren.' Het klikte meteen en aan het einde van de uitwisseling trouwden Harcourt en Annelies. 'Het was een bijzondere tijd,' vertellen ze, 'er waaide een

nieuwe wind en verandering hing in de lucht.'

Als perschef van King was Harcourt onder meer verantwoordelijk voor de geluidsopnamen van diens preken en toespraken. 'Een soort podcast,' lacht hij, 'die preken werden op langspeelplaat gezet of verkocht aan radiostations.' Dat was een nieuwe techniek waardoor de woorden van dominee King eerder dan voorheen gewoon was, werden opgepikt door de media.

Harcourts doel was ook om mensen op de hoogte te brengen over de situatie van ongelijkheid en onrechtvaardigheid. Zo maakte hij tijdens de beroem-

de protestmars van Selma, die georganiseerd was door dr. King, interviews en reportages die hij verkocht aan radiostations. Uiteindelijk dwong deze protestmars president Lyndon B. Johnson ertoe een einde te maken aan de ongelijkheid in stemrecht voor Afro-Amerikaanse kiezers.

Harcourt laat de recorder zien waarmee hij de preken en toespraken van dominee King opnam. Het is een bandrecorder met twee spoelen die in een leren beschermtas zit en met een draagriem over de schouder kon worden meegenomen. Hij werkt nog steeds, want als Harcourt de knop indrukt, beginnen de spoelen te

de foto waarop Harcourt staat met dominee King tijdens de *March against Fear* in Mississippi, wordt gekoesterd.

draaien en klinkt de iconische stem door de woonkamer. Onder meer omdat King meer dan eens hintte op de eindigheid van zijn leven, besefte Harcourt dat de opnames niet alleen op dat moment waardevol waren, maar ook voor de eeuwigheid.

De foto waarop Harcourt staat met dominee King tijdens de *March against Fear* in Mississippi, wordt gekoesterd. Andere foto's aan de wand laten Harcourt zien tijdens een anti-Vietnamdemonstratie met zijn oudste dochter op de schouders, en zijn benoeming als dominee, bijgestaan door ds. Martin Luther King, sr.

Martin Luther King, jr. van nabij te kennen, inspireerde Harcourt en Annelies om de rest van hun leven in te zetten voor vrede en gerechtigheid. Toen zij in 1972 de VS verlieten en naar Nederland verhuisden, zetten ze hun strijd voort voor een vreedzaam en rechtvaardig leven. Harcourt, inmiddels predikant, organiseerde bijvoorbeeld mediation-programma's tijdens de Balkanoorlog. Annelies was jarenlang bestuurslid van de internationale christelijke vredesbeweging IFOR. Momenteel is zij voorzitter van Christian Peacemaker Teams. Deze organisatie heeft wereldwijd projecten, bijvoorbeeld op Lesbos waar aandacht gevraagd wordt voor de duizenden mensen die op de vlucht zijn naar een veilige woonplek en nu gestrand zijn op het eiland. ●

Vredesweek 2022 17-25 september Generatie Vrede

In het kader van de Vredesweek zijn er in de Grote Vermaning een heleboel activiteiten. We noemen er hier een paar. Ook elders in de stad (en het land) is er veel te doen.

- Vrede gaat van hand tot hand: ansichtkaarten met een vredesgroet. De mooiste kaarten worden gedrukt;
- Fietsen voor vrede: de kaarten worden als vredesgroet gebracht naar nieuwe en oude Haarlemmers;
- Loesje-achtige vredesposters maken voor jong en oud
- Rondetafelgesprek: wat betekent vrede voor jou? Met gospelkoor;
- Film *Selma* met inleiding door Harcourt Klinefelte – zie artikel hiernaast;
- Protestsongs & vrede door Daan van Rijsbergen met muzikale ondersteuning;
- Vredeslunch met Daniël Serrano-Bernal (Colombia): vrede wereldwijd;
- Vredesdienst met Alex Noord en Sabine de Croo;
- Vredesliederen zingen met Jan-Hendrik Veenkamp en koor Amor;
- Én, in de loop van de week komt ds. Gremdaat met een vredeswens.

Elders in de stad o.a.

- Regenboogviering Bavo Grote Markt;
- Aperitief voor de ziel (Groenmarktkerk);
- Les & Lunch, acht leerlingen van het Nieuwe Wereldhuis ontmoeten acht belangstellenden;
- Multiculturele avond.

Zie voor het laatste nieuws: doopsgezindhaarlem.nl, facebook & antoniushuis.nl

De verkeerde oorlog

'Hoi, ik heb op je gestemd...' zegt de vrouw die naast mijn tafel is gaan staan. 'Je moet een keer naar de Beyneshal' zegt ze dan. 'Wat daar gebeurt kan écht niet.'

Ik loop richting de sporthal die alsmat extra levens krijgt nadat hij een paar jaar geleden is afgekeurd als sportlocatie. Daar klim ik de trappen op naar de hoofdingang. Een paar maanden geleden stond ik bij Flinty's spullen in te zamelen voor Oekraïne. Met vrachtladingen kwam het binnen. We moesten mensen wegsturen omdat het te veel was. Inmiddels wonen overal in Haarlem Oekraïners bij mensen thuis. Ze hebben twee organisaties die de hele dag bezig zijn met hulp en ondersteuning. Ze hebben vertalers. Ze hebben een eigen locatie waar ze elke dag terecht kunnen om elkaar te treffen, waar ze koffie kunnen drinken, waar hun kinderen kunnen spelen en waar ze gratis nieuwe kleding en andere goederen kunnen ophalen. Ik ben heel blij en ook heel trots dat Haarlem zo voortvarend aan de slag is gegaan, en dan met name de vrijwilligers van *Haarlem for Ukraine* en *Rasom*.

zij hebben geen vertalers, geen families die ze willen opvangen, geen eigen ontmoetingsplek, geen speelplek voor de kinderen, geen nieuwe kleding...

andere oorlog

Maar dan nu de vluchtelingen in de Beyneshal. Zij komen uit een andere oorlog. De bommen zijn er niet minder vernietigend, de misdaden niet minder gruwelijk, het verlies van familieleden en vrienden wordt niet minder gevoeld, het perspectief op een toekomst niet minder onzeker. Dat zijn de overeenkomsten.

Maar nu de verschillen: zij hebben geen vertalers, geen families die ze willen opvangen, geen eigen ontmoetingsplek, geen speelplek voor de kinderen, geen nieuwe kleding.

Ze wonen in tenten in een oude sporthal, er is geen mogelijkheid voor de kinderen om te spelen, er zijn geen vertalers op afroep beschikbaar, de douches en wc's zijn smerig en stinken naar urine. De kleine kinderen, veel niet ouder dan 5, rennen tussen de tenten door of liggen

door **Ziggy Klazes**

verveeld op een bed. Buiten, op het dak van de parkeergarage, trappen wat oudere jongens tegen een bal. Die verdwijnt om de haverklap over de muur waarna ze hem moeten gaan halen.

Het ziet er naar uit dat deze groep hier voorlopig in Haarlem blijft om het aantal bewegingen, het gesleur met vluchtelingen door de coa, tegen te gaan. Dat biedt kansen. Wanneer de opvang voor iets langer is voor dezelfde groep, loont het zich de boel een beetje aan te pakken.

concrete hulp

Een week na mijn bezoek aan de Beyneshal en het plaatsen van een bericht op Facebook heb ik wat mensen opgetrommeld. De uitkomst is dat we twee vrijwillige supercoördinatoren hebben. Er wordt een fitnessruimte ingericht. De vrijwilligerscentrale regelt de intake van de vrijwilligers die met ouders en kinderen op stap gaan naar speeltuintjes. Er komt een klein schooltje in een pand in de Kruisstraat. Een aantal vluchtelingenouders zullen er les gaan geven. Spaarnesant, de Haarlemse overkoepelende basisonderwijsstichting levert materialen. Er zal grondig worden schoongemaakt en er komt een rooster voor de bewoners van de Beyneshal zodat zij de schoonmaak deels zelf kunnen bijhouden.

Kinderen en ouders uit de Beyneshal zijn ook welkom in de Oekraïense vluchtelingenlocatie in de kelder van de V&D. En er zijn plannen voor een 'voetbalkooi' tussen de blauwe palen op het dak voor de wat oudere kinderen. En in mijn halletje staat een grote tas met splinternieuwe diabolo's, geleverd door een contact bij de doopsgezinde gemeente.

Allemaal het resultaat van de koppen bij elkaar steken van het Rode Kruis, de gemeente en de vrijwilligers. Weken zoals deze maken mij zo trots op mijn stad. •

Ziggy Klazes is voorzitter van de Culturele Commissie van Fotogalerie De Gang en zit in de gemeenteraad van Haarlem voor Groen Links.

fotogalerie
De Gang

30 juli t/m 30 september 2022

Alex Blanco

Meat, Fish &
Aubergine Caviar

Divchata

door **Anke van der Meer**

De naakte waarheid van Alex Blanco

Met haar dochter van 18 maanden spreekt ze inmiddels Portugees, de taal van haar man. En met haar ouders Oekraïens, terwijl ze samen altijd Russisch spraken. 'Maar we zijn in oorlog en Russisch is de taal van het land dat ons wil vernietigen omdat we Oekraïners zijn.'

'Iedere dag' word ik verstijfd van angst wakker. Wat is er gebeurd terwijl ik sliep en wat zal er vandaag weer gebeuren? Het is onvoorstelbaar moeilijk en het maakt me boos. Ik zou nu in Odessa moeten zijn en daar zoete meloenen en tomaten eten. Maar ik vraag me af of ik mijn geboortestad ooit weer zal terugzien.'

Alex Blanco (34) is fotograaf. Ze studeerde aan de Kunstacademie in Den Haag, en haalde haar Master in Film and Photographic Studies in Leiden. Voor die tijd woonde en werkte ze in Londen en Sao Paolo als schrijvend journalist voor bladen als *Elle* en *Cosmopolitan*. Inmiddels woont ze al acht jaar in Haarlem met haar gezin.

ouders

Bij toeval kwam zes jaar geleden een fotoproject op haar pad waarmee ze

nu exposeert in Fotomuseum Den Haag én in Fotogalerie de Gang. De serie *Meat, Fish and Aubergine Caviar* gaat over de relatie van Alex met haar ouders.

Ze vertelt: 'Mijn vader werd opgenomen met acute levercirrose. Hij lag zelfs een aantal dagen in coma. Ik moest halsoverkop van Nederland naar Oekraïne vliegen om mijn moeder te ondersteunen, want ze kon de situatie niet aan.'

Haar moeder groeide op als dochter van ouders die getraumatiseerd waren door de oorlog. Haar vader had ook een dramatische jeugd. Hij werd als kind naar een kostschool gestuurd waar hij uitkwam met een minderwaardigheidscomplex. Alex heeft te vroeg de rol van de volwassene op zich moeten nemen in relatie tot haar ouders, vertelt ze. 'In materiële zin

kreeg ik alles, de nieuwste sneakers, de mooiste stereo, maar emotioneel gezien waren ze afwezig. Ieder jaar voor mijn verjaardag of kerst wenste ik geen cadeaus, maar dat er iemand zou zijn die van me hield.'

Juist omdat ze zich niet verbonden voelde met haar ouders, was de angst

Foto: Anke van der Meer

Alex Blanco

om een van hen te verliezen heel groot. Misschien vanuit een te groot verantwoordelijkheidsgevoel naar hen toe. 'Het voelde bijna alsof mijn moeder het kind was toen mijn vader in het ziekenhuis lag. Ze durfde het niet aan om hem te zien. Ik moest erbij zijn voordat ze dat aankon.' Overdag waren ze in het ziekenhuis, maar 's avonds was ze alleen met haar moeder. 'Het was ongemakkelijk om daar te zijn terwijl we zo weinig gemeen hebben. Ik had het idee dat we iets moesten doen om die spanning te doorbreken. Ik was net begonnen met fotografie en dat leek me een mooie manier om verbinding te maken met mijn moeder. De camera gebruikte ik als een schild.'

Odessa

Het eerste beeld dat Alex van haar moeder maakte, is het geënceneerde portret waarbij ze haar hemd vol heeft met tomaten. Uitzonderlijk vrij is de manier waarop haar moeder zich lijkt over te geven aan de fotograaf, ook bij de latere naaktportretten. Daarover zegt Alex: 'Tijdens mijn vaders ziekenhuisopname gingen we een keer uit eten. Er hing een bijzondere en intieme sfeer. Opeens leek mijn moeder zich klaar te maken voor een officiële aankondiging. Ze ging recht op zitten en zei: "Je vader is gay." Alles viel daarmee op zijn plek. Het feit dat ze aparte slaapkamers hadden, dat de werknemers op zijn advocatenkantoor allemaal homo waren, en dat mijn vader zelf ook heel comfortabel leek met deze kant.'

Voor haar fotoproject bleek dit ook een belangrijke wending te zijn. 'Vanaf dat moment ging een deel van de beelden ook over de onderdrukte seksualiteit van mijn moeder. De naaktfoto's zijn haar idee, ze wilde bloot op de foto. Misschien om een verborgen wens tot uitdrukking te laten komen.'

Toen haar vader weer beter was, hebben haar ouders samen het project omarmd. In het begin moesten ze wel wennen en begonnen ze te zuchten als Alex haar camera weer uit de tas haalde. Maar zodra ze de beelden zagen, wilden ze niet meer stoppen. 'Ieder jaar kwam ik een paar maanden bij ze op bezoek in Odessa,' zegt Alex, 'en iedere keer waren ze meer relaxt. Ze kwamen ook zelf met ideeën. Mijn vader stelde de foto in de rode

zwembroek voor: "Dan kan iedereen mijn goddelijke bruine lichaam zien." En voor mijn moeder was het alsof ze een soort honger voelde om te kunnen schitteren en aandacht te krijgen.'

overvloed

Zo maakte Alex een serie van haar ouders en van Odessa, de stad waar alles in overvloed lijkt te zijn: 'Vis, zon, naakte huid en auberginekaviaar.' Voor de kijker is het beeld soms hard en vooral heel eerlijk. Daarover zegt Alex: 'Ik denk wel eens dat het gebrek aan grenzen van mijn ouders voortkomt uit het feit dat ze allebei opgroeiden in een systeem dat juist extreem veel grenzen kende.' Het project kwam tot een natuurlijk einde toen Alex' vader weer gezond was. 'Hij pakte zijn oude gewoontes

Fotogalerie **De Gang**

Oekraïens, is ook heel persoonlijk, maar op een abstractere manier. Ze portretteert 25 vrouwen die oorspronkelijk uit Oekraïne komen, uit iedere provincie één. 'Mijn aanvankelijk doel was om te laten zien wie Oekraïense vrouwen zijn. Om het stereotype beeld te doorbreken van de golddigger of de prostituée met lange nepnagels. Wij zijn juist trots en modieus en eigentijds. Soms lijken mensen te denken dat we zijn blijven hangen in een post-sovjet-systeem, maar we zijn net zo Europees als ieder andere Europeaan.'

Op felle toon vervolgt ze: 'Mensen hadden wel eens de neiging om tegen mij te zeggen: "Oh, wat spreek je goed Engels." Dat maakt me woest. Ik ben naar een goede school geweest, ik heb in het buitenland gestudeerd. Natuurlijk spreek ik goed Engels! Of dat ze dachten dat ik bij mijn man was voor zijn geld, terwijl ik meer verdiende dan hij.'

Sinds 24 februari heeft de serie *Divchata* een extra betekenis gekre-

gen. 'Door de oorlog realiseer ik mij dat we onze stem moeten laten horen als Oekraïense vrouwen, en dat we nog duidelijker moeten laten zien wie we zijn. Er zijn zoveel interessante vrouwen, en onze bevolking is zo divers. Iedereen heeft andere wortels, Oekraïens, Russisch, Joods, Wit-Russisch, Moldavisch, Bulgaars, Pools, Hongaars, Roemeens. Die verscheidenheid wil ik laten zien in mijn serie.'

Na een korte stilte: 'Misschien gaat de serie ook wel over mijzelf en zijn het in feite zelfportretten. Want door deze politieke situatie, voel ik me steeds trotser om Oekraïner te zijn.'

Op verzoek van Alex is besloten om van deze zomertentoonstelling in Fotogalerie De Gang een verkooptentoonstelling te maken, waarvan de opbrengst zal gaan naar twee goede doelen in Oekraïne. *Monstrov* en *Volunteers2* zijn beide gevestigd in Odessa. Ze regelen de basisbehoeften voor ontheemde mensen uit alle delen van Oekraïne die voor de oorlog op de vlucht zijn.

gedicht

Poëzie is een daad...

Vragen

De liefste vragen
Niet te horen
Niet hardop gesteld
Lees ze in handen
En monden en ogen
Geef antwoord
Niet wachten
Niet weerstaan
Dovemansoren
Alles verloren
De liefste vragen
Raken
Sprakeloos aan

Hans Hagen

Ze stond al voor de groene deuren in de Grote Houtstraat toen ik de deuren op woensdagochtend kwart voor negen opende. Geduldig wachtte ze tot ik de vlag voor de Stiltemeditatie buiten had gezet. Daarna glipte ze naar binnen, zonder iets te zeggen.

Het was een vrouw met een Indiaas uiterlijk, met de voor hindoes zo kenmerkende rode stip op haar voorhoofd. Ik schatte haar een jaar of 70. Ik had haar nooit eerder gezien. Na afloop van de meditatie schuifelde ze als één van de laatsten naar buiten en wierp een vluchtige blik op de foto's in De Gang.

Voor de uitgang ging zij recht tegenover mij staan en keek mij in de ogen. Ik keek terug en vroeg haar hoe ze de stiltemeditatie had gevonden. Zij zweeg en bleef slechts

staren. Ietwat onzeker herhaalde ik mijn vraag in het Engels. Nog steeds zei zij niets en keek slechts.

Ik haalde diep adem en keek haar aan; lichtblauwe ogen had ze, een scherpe blik, onderzoekend. Zo stonden we daar, in de stilte, elkaars blik aftastend. Hoe lang het duurde? Ik heb geen idee. Het kan tien seconden zijn geweest, een minuut, misschien was het de eeuwigheid. Op een moment brachten we beiden onze handen voor onze borst bij elkaar in de hindoeïstische Namasté-groet en bogen.

In stilte liep zij weg, mij sprakeloos achterlatend. ●

Dit gedicht van Hans Hagen komt uit de bundel *Hoe angst klinkt*, Singel Uitgeverijen, 2012

weer op: gymnastiek doen op het strand, boodschappen doen op de markt, en uitgebreid koken en eten met mijn moeder.'

vrouwen

Inmiddels werkt Alex aan een nieuw project. *Divchata*, 'meisjes' in het

onder de loep

Joep Stassen

Onze eigen Grote Vermaning is een verscholen kerk. De dominante en van staatswege gesteunde kerk was de Gereformeerde en andere geloven zoals het onze werden gedoogd. De kerk mocht in 1683 wel gebouwd worden, maar niet zichtbaar vanaf de straat en ook niet hoorbaar. Vandaar dat onze kerk midden in een huizenblok staat zonder toren en zonder klokken. Hoe hard we ook zingen, in de Grote Houtstraat wordt het niet opgemerkt. Hoe anders is het in Giethoorn. Daar staat de Vermaning prominent in het dorp. De kerk heeft een hoge toren met klokken erin. Hoog op een terp staat de kerk trots aan de centrale Dorpsgracht, de hoofdweg in het waterdorp. Hoe kan dat?

Wel, heel Giethoorn, het hele dorp dus, was één grote schuilplaats. Verdreven doopsgezinden kwamen hierheen om zich te verstoppen. Met elkaar bouwden ze een heel dorp op, een afgelegen gemeenschap uit het zicht. En zij

redeneerden dat in een onzichtbaar dorp de kerk wel gewoon zichtbaar kan zijn. Dus hier geen lange gang vanaf de straat maar een aanlegsteiger pal onder de ingang. Ik bezocht het dorp met het bestuur van het Predikfonds. Wij hebben met geld bijgedragen aan de renovatie van de kerk. De gemeente wilde de kerk weer zichtbaar maken – geheel in hun traditie dus. De heg werd laag gesnoeid, een hek weggehaald en een bord geplaatst met tekst en uitleg in drie talen waaronder Chinees. Want tussen de miljoen bezoekers die Giethoorn jaarlijks aandoen lopen ook veel Chinezen.

Van binnen is de kerk stijlvol opgeknapt en toeristen worden zes dagen per week gastvrij ontvangen door vrijwilligers. Zij worden uitgenodigd voor koffie aan een grote tafel in een serene ruimte achter de kerkzaal. 'Waarom doen jullie dat?' vragen wij de dominee aan de grote tafel. 'Die toeristen zie je toch nooit meer terug?' 'Wij doopsgezinden staan open voor vreemdelingen uit andere culturen en met andere ideeën. We zijn bruggenbouwers, dat zit in ons DNA. En zo'n ontvangst en gesprekje verbinden trouwens ook ons gemeentelieden met elkaar. Samen zijn we zichtbaar, ook voor elkaar. We zijn heel blij met deze impuls.'

Een leerzaam uitje, concludeer ik op de terugweg. Giethoorn wijst ons in Haarlem de weg. ●

Deze aflevering van de Groene Voorhoede gaat over goed rentmeesterschap, verstandig economisch beheer van je huishouden. Het is een bijbelse opdracht die voor iedereen geldt. Door de gestegen energieprijzen en de onzekerheid over gasleveringen is dat actueler dan ooit.

door **Jet van Vrede**

Jet van Vrede in haar energieneutrale huis

De keuken heeft een extra grote vensterbanken vanwege de dikke buitenmuren. In het kookblad filtert de 'afzuigkap' de lucht in de keuken en blaast die schoon de kamer in. Het is efficiënter dan een gewone afzuigkap, maar ook noodzakelijk omdat er geen luchtafvoer naar buiten is.

Rentmeesterschap

Het is altijd mijn droom

geweest om op een stukje natuur en/of een monument te mogen passen. Liefst een eiland, of een terpje met een kerk en bijbehorende gebouwen. Zoals op het tegeltje dat in het kleinste kamertje van mijn huis hangt. Maar er gebeurde iets waardoor ik realistisch moest zijn. Een huis met veel onderhoud of een monumentaal huis was geen optie meer.

energie neutraal huis

Na een zoektocht waarin de ene woonwens na de andere sneuvelde, realiseerde ik me dat ik de kans had om een andere droom te realiseren: een energie neutraal huis, een huis van de toekomst, in aardgasvrije nieuwbouw. De knop moest om. Ik verheugde me op vloerverwarming, maar moest niet meer zeuren over de ligging vlakbij een provinciale weg,

een kleine buitenruimte, minder ramen boven, jaarrond een constante binnentemperatuur, waardoor je niet meer in een frisse slaapkamer slaapt en de noodzakelijke gedragsveranderingen. Zoals ramen en deuren dichthouden, vertrouwen op het ventilatiesysteem met warmteterugwinning en koken met recirculatie in plaats van een afzuigkap. Wat ben ik opgelucht dat ik de stap gewaagd heb!

Er was plaats voor twaalf zonnepanelen, drie meer dan nodig voor een energieneutraal binnenklimaat. In de trapkast staat de warmtepomp met warmte en koude opslag, 140 meter diep in de grond. Het huis is uitstekend geïsoleerd en heeft dikke buitenmuren. Door die goede isolatie en ventilatie met warmteterugwinning slaat de warmtepomp heel weinig aan.

Je hoort hem amper, de elektrische boiler dan weer wel. Ik heb geen energierekening meer! In het tweede jaar dat ik er woon kreeg ik € 229,32 terug van het energiebedrijf.

stilte

Het eerste wat opviel is dat het huis heel erg stil is. Je hoort geen verkeerslawai en ook geen stemmen of spelende kinderen. Wel af en toe slaande autodeuren, de buurman die zijn motorfiets start en een enkel vliegtuig. Als je dicht bij het raam bent en goed luistert hoor je de bosuil. Die provinciale weg is dus geen enkel probleem. Die weg is juist een voordeel, omdat er een bushalte met frequente dienstregeling is. Bij het verwisselen van de luchtfilters sta je versteld van het vuil dat uit de binnenkomende lucht is afgevangen. Alleen blijken de vloeren niet warm

aan te voelen, omdat het huis met minime temperatuurverschillen op temperatuur gehouden wordt.

verduurzamen

Hans Becker en Bertie van Velzen wonen wél in een prachtig ruim en sfeervol monumentaal huis, aan de Koninginneweg in Haarlem. Het heeft veel historische details, zoals bovenramen van glas in lood en een lichte glazen serre waarin plaats is voor een vleugel. De huizen in de Koninginnebuurt zijn gebouwd rond 1900, toen nog op kolen en turf gestookt werd. Ze hebben waarschijnlijk de hoogste energierekeningen van Haarlem. Hans en Bertie waren in december en januari tegen de €1000,- per maand kwijt aan hun energierekening. Je wilt graag goed op zo'n huis passen en geniet, maar er zijn grenzen aan wat je eraan kunt uitgeven. Voor zover als historisch verantwoord hebben ze de ramen al eens laten vervangen. De zolder en vloer isoleren konden ze met hulp van zoon Colin doen, maar hoe verder met energie besparen?

Hans en Bertie waren in december en januari tegen de €1000,- per maand kwijt aan hun energierekening

Begin 2021 werd buurtvereniging De Groene Kroon opgericht. Onder het motto 'Voor burens, door burens' helpen negen vrijwillige, getrainde energiecoaches buurtgenoten dremfels te nemen bij het verduurzamen van hun huizen. De energiecoaches werken met een systeem dat is ontwikkeld door onafhankelijke duurzaamheidsexperts en hebben een actief netwerk waarin ze veel van elkaar leren. Zo heeft de buurman twee deuren verderop een verwarmende marmeren vloer in de gang gelegd, met vloerverwarming onder de marmeren tegels.

Dat leek Hans en Bertie ook wel wat! Maar eerst kwam hun energiecoach langs met een infrarood camera en liet hij hen zien waar de warmte weglekt. De resultaten waren verbijsterend.

Het isoleren van de muren blijkt de hoogste prioriteit te hebben. Omdat hun monumentale woning ongeschikt is voor spouwisolatie zijn ze met de energiecoach aan het uitzoeken hoe dik een isolatielaag aan de binnenkant van de muren moet zijn. De woonkamer wordt dus iets kleiner. Maar als die verwarmende marmeren vloer er komt, voelt die vast wél warm aan als je er met blote voeten of sokken over loopt. ●

- degroenekroon.org
- haarlem.nl/financiering-duurzame-projecten
- heemstede.nl/heemstede-duurzaam
- aardgasvrijewijken.nl

tee Haarlem Abraham

Bart Stobbelaar

Ezau (bij Genesis 36)

De verhalencyclus over de aartsvaders gaat via hoofdstuk Genesis 36 over in de verhalen rondom Jozef. Opvallend is dan die afsluiting met als hoofdfiguur en als een soort aartsvader, Ezau.

Het begint aldus:

Dit zijn de nakomelingen van Ezau, dat is Edom. Ezau nam zijn vrouwen uit de dochters van Kanaän.

Vervolgens een lange lijst nakomelingen, dochters en zonen, prinses en koningen, 43 verzen lang.

Maar, Ezau heeft het uiteindelijk toch moeten afleggen tegen Jacob. Immers dat is de boodschap welke te horen is in de bijbelse verhalen, het is in feite een bijbels principe: de oudere moet plaatsmaken voor de jongere, de eerste wordt de laatste. Een omdraaiing van de algemene en natuurlijke norm en vanzelfsprekendheid.

Tegennatuurlijk kun je zeggen. Namelijk tegen de natuur, het algemeen geldende in om zo uiteindelijk een werkelijk humane vorm van samenleven gestalte te geven. Zo moest Ezau ondervinden dat zijn eerstgeboorterecht gestolen werd door Jacob, zijn tweelingbroer. En eerder Ismael, die moest plaatsmaken voor Izaäk.

Beiden, Ismael en Ezau krijgen echter heel bijzonder toch de vermelding van een groot nakomelingschap, de desbetreffende genealogieën. Volkenlijsten, geslachtslijsten. Heel Genesis 36 gewijd aan Ezau en zijn nakomelingschap.

Opvallend is dan dat in het eerste gedeelte van deze lijsten niet de zonen van Ezau centraal staan maar zijn vrouwen die hem de zonen baren. Ezau doet namelijk precies wat Izaäk en Jacob verboden wordt, hij huwt met de dochters van het land Kanaän. In feite geeft Ezau gestalte aan wat Dina, het zevende kind van Jacob en Lea, graag wilde, de dochters van het land zien, d.w.z. ontmoeten en verbinding zoeken.

Het wordt ingewikkeld, want wat verder opvalt is dat bijvoorbeeld Ismael en Ezau in feite figuren zijn die deugen, maar slachtoffer worden van de ondeugden van hun broers Izaak en Jacob.

De geroepen komen er in moreel opzicht vaak minder goed vanaf. Zit daar een les in? In ieder geval moet ook gezegd worden dat de nakomelingen van Ezau allesbehalve voorbeeldig zijn. Zij vertegenwoordigen de wereld zoals die nu eenmaal is, hard en vol strijd en geweld. De nakomelingen van Abraham, Izaak en Jacob verbeelden de wereld en het bestaan gericht op humaniteit, menselijkheid. Maar daarmee en daarin zijn zij zeker niet beter dan die andere wereld, de bestaande wereld zoals die is. De geroepen maken deel uit van diezelfde werkelijkheid. Het verschil tussen beide ligt in de verantwoordelijkheid. Op gebroken wijze leven zij die andere werkelijkheid van heelheid en vrede en toekomst uit, te midden van allen die niet beter of slechter zijn dan zij. ●

in memoriam

Albertha (Bep) Luikinga

Albertha Jansje Luikinga werd geboren in IJmuiden, waar haar vader doopsgezind predikant was. Na diens plotselinge overlijden in 1928 verhuisde het gezin naar Haarlem-Noord waar ze de rest van haar leven zou blijven wonen.

Naast haar reguliere werk was ze een toegewijd en bevlogen 'lekenpreker' en pastor. Jarenlang stond ze vele zondagen in Haarlem, in de Olijftak en elders op de kansel, voor een aandachtig gehoor. Dat maakte haar gelukkig, evenals de padvinderij waar ze leidster én padvindster onder de padvindsters was en bleef. Vriendschap en idealen werden gedeeld, jarenlang.

De eerste woorden van psalm 71: 'Bij U, Heer, schuil ik' droegen haar leven.

Bep was altijd goed gekleed en gekapt, tot het laatst: een dame, met een gezond gevoel voor humor en een scherp oog voor de mensen die ze ontmoette. Gesteund door 'haar' padvindsters, trouwe medische zorg en toegewijde familie en burens kon ze, bijna 98 jaar oud, het leven loslaten. Haar nagedachtenis zij tot zegen. ●

Ruth Hoogewoud-Verschoor

Open 10 & 11 september 2022 Monumentendagen

door Jet van Vrede

Dit jaar is het thema van de Open Monumentendagen 'Duurzaamheid'.

In de vitrine in de gang naar de kerkzaal heeft archivaris Mechteld Gravendeel een mooie minitentoonstelling samengesteld over 150 jaar ventileren in de Grote Vermaning. Zo kom je te weten dat tot 1875 de kerk verwarmd werd met 268 stoven, alleen te gebruiken door de vrouwen. De kwaliteit van de lucht was niet bepaald goed met al die kooltjes.

Er is veel ten goede veranderd wat betreft frisse lucht. Als je rondloopt door het kerkgebouw dan zijn de resultaten van het dit jaar opgeleverde ventilatieproject vaak amper zichtbaar. In een filmpje wordt uitgelegd hoe uitdagend dit project is geweest. Het laat ook de installaties op de zolders en daken zien, die gebaseerd zijn op de duurzame methode 'warmteterugwinning'. Zo kunnen bezoekers veilig beneden blijven, maar toch meekijken. In de stijlkamers wordt uitleg gegeven over

de bijna onzichtbare gekozen oplossingen, onder andere door acteurs van het Historisch Toneel Gezelschap.

openmonumentendag.nl/comite/haarlem
[korenlint.nl](https://www.korenlint.nl)

muziek

zaterdag 10 september – 12.30-13.15 uur
De 17 koppige **Kennemer Accordeon Groep** treedt op, onder leiding van Evert van Amsterdam.

zaterdag 10 & zondag 11 september
Korenlint, georganiseerd door de Federatie Haarlemse Koren. Er komen 5 à 6 koren.

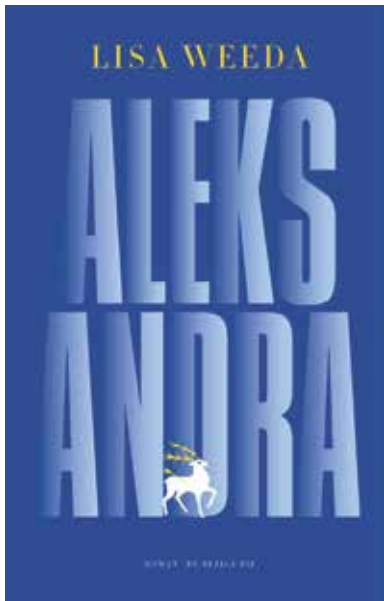
Doopsgezinde kerk Haarlem | Frankestraat 24 | Haarlem

thuis tips

kozakken en sovjets

Lisa Weeda is een Nederlands-Oekraïense schrijfster die, in opdracht van haar 94-jarige grootmoeder Aleksandra, naar Loegansk reist. Zowel in haar verbeelding als in het echt. Tijdens deze reis beleeft ze de perikelen van haar kozakkenfamilie. Al lezend beleef je wat deze familie heeft doorgemaakt, niet in tijdsvolgorde. Soms beschrijft ze wat ze doormaakt in het Paleis van de Sovjets, dan weer gaat ze naar de tijd van de Kozakken. Ze doet dit per hoofdstuk, waardoor je direct naar de tijd die ze beschrijft kunt overschakelen. Ze schrijft helder en meeslepend en maakt duidelijk wat de mensen in Loegansk sinds 1935 hebben meegemaakt door de bezetting van Duitsers en Russen. De symbolen van haar volk spelen een grote rol in het verhaal: herten met

een witte pijl in hun rug. Als je haar fantasie en werkelijkheid kunt volgen is het een prachtig boek.

Lisa Weeda, *Aleksandra*, 2021, uitgeverij De Bezige Bij, € 22,99
Marijke de Jong

lockdown

Momenteel lees ik een biografie over Erasmus, *Dwarsdenker*. Bijna 800 pagina's boeiende maar zware kost. Dan is een luchtig tussendoortje welkom. *De appel in het paradijs* van Sonja Barend leek dat te zijn. Dat was een misvatting! Het boekje is geschreven tijdens de lockdown in 2020. Sonja is dan net tachtig geworden en ergert zich wild aan alle coronaontkenners. En al helemaal als 'de schuld' aan ouderen wordt gegeven: 'wij jongeren mogen niks omdat jullie ouderen kwetsbaar zijn.' Helemaal mee eens. Maar dat is niet waarom het boekje me zo trof. Het gaat over de lockdown zoals jij en ik, u en de buurvrouw hem hebben meegemaakt. Je blijft binnen, anderen zetten de boodschappen voor de deur. Je kijkt uit het raam en mijmert. Vervelend is het niet, saai soms wel. Klusjes als alle boeken weer eens netjes in de kast zetten doet Sonja wel, ik ben er nog steeds niet aan toe gekomen. Naar bijeenkomsten gaan met veel mensen doen we liever niet, maar ja, een begrafenis van een dierbare, daar wil je toch bij zijn. Ogenschijnlijk kleine dingen, een paar bomen die gekapt moeten worden, daar heeft Sonja nu tijd en aandacht voor. En ze beschrijft het zo mooi! Hard is het af en toe ook: 'Ik denk dat ik twaalf was toen ik bij een oom en

tante voor de deur op straat wilde spelen met de buurmeisjes. "Dat zijn Joden", zeiden ze, "en jij bent ook een rotjood."

Sonja Barend, *De appel in het paradijs*, 2020, uitgeverij De Bezige Bij, € 14,99
Willemien Ruygrok

bijzonder

Via Berlin presenteert in coproductie met het Berlage Saxophone Quartet en de Universiteit van Amsterdam *Acts of Citizenship*; een grote muziektheatervoorstelling met bijzonder wetenschappelijk onderzoek. De voorstelling was al te zien op Oerol en het Over het IJ Festival en komt eind september in De Schuur in Haarlem. Over de inhoud mag niets verklapt worden, maar ik kan wel zeggen dat het heel bijzonder is. ●

Via Berlin, *Acts of Citizenship*,
De Schuur Haarlem 22 & 23 september,
www.viaberlin.nl
Jet van Vrede

Heb je ook een leuke thuis tip?
Stuur het naar:
communicatie@doopsgezindhaarlem.nl

colofon

Doopsgezind Haarlem is een tweemaandelijks uitgave van de Verenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem
redactie Anke van der Meer, Willemien Ruygrok & Jet van Vrede
druk Drukkerij Torendruk, Nijkerk
oplage 800

foto's Anke van der Meer, tenzij anders vermeld
ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeoor Haarlem
Het volgende nummer verschijnt op 1 okt. Kopij uiterlijk 31 aug. zenden aan redactie@doopsgezindhaarlem.nl of aan Doopsgezind Haarlem, Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem, 023 532 18 83.

Een vrijwillige bijdrage voor het magazine is welkom op rekeningnummer NL82 ABNA 05 61 23 48 76 t.n.v. de Verenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem, o.v.v. *magazine*.

facebook Doopsgezind Haarlem
[doopsgezindhaarlem.nl](https://www.facebook.com/doopsgezindhaarlem.nl)
© Doopsgezind Haarlem 2022